

DES OBJETS À EMPORTER

Qui a-t-il dans les valises d'un migrant ?

Des vêtements, des papiers et des accessoires bien sûr.

Mais aussi un objet qui semble tout à fait banal. Pour celui qui porte cette valise, il vaut cependant tout l'or du monde.

VOORWERPEN OM MEE TE NEMEN

Wat zit er in de koffers van een migrant?

Natuurlijk kleding, papieren en accessoires ... Maar ook een voorwerp dat op het eerste gezicht heel alledaags lijkt.

Voor de persoon die deze koffer draagt, is het echter meer waard dan al het goud op deze wereld ...

ITEMS TO TAKE ON THE JOURNEY

What is inside the suitcases of a migrant?

Clothing, papers and personal effects, of course. But also an

object that appears quite ordinary. For the person carrying the suitcase, however, it is more precious than gold.

LE JOUET DE KHADIDIATOU

Un jouet : deux boules de bois reliées entre elles par un cordon de tissu. Chaque enfant avait le sien dans son village, au Sénégal. Ils en faisaient des « concerts », jusqu'à l'agacement des parents. Ce que ceux-ci ne savaient pas, c'est qu'il y avait là aussi un langage. Codé. Deux « clacs » pour dire que la voie était libre, que les grands étaient ailleurs. Trois pour avertir d'un danger. Quarante ans plus tard, les boules sont toujours là, avec elle. Le geste n'est pas oublié. Un peu moins précis, peut-être. « J'ai un peu perdu la main », avoue-t-elle.

HET SPEELTJE VAN KHADIDIATOU

Een speeltje: twee houten balletjes die met een stoffen koord met elkaar zijn verbonden. Elk kind had zo zijn eigen exemplaar in haar dorp in Senegal. Ze maakten er “concerten” mee, tot groot ongenoegen van de ouders. Maar wat die ouderen niet wisten, is dat hun kinderen er ook een geheimtaal mee spraken. Twee slagen om te zeggen dat de weg vrij was, dat de volwassenen weg waren. Drie om te waarschuwen voor gevaar. Veertig jaar later draagt ze de balletje nog altijd mee. Ze kan het nog steeds, ook al gaat het wat minder vlot. “Ik ben het wat verleerd”, geeft ze toe.

KHADIDIATOU'S TOY

A toy: two wooden balls tied together with a cloth string. Each child had one in her village in Senegal. They used them to put on “concerts” until they drove their parents crazy. What they may not have realised is that this was also a language. In code. Two “knocks” to say the coast was clear, that the adults were gone. Three to warn of danger. Forty years later, the balls are still there, with her. The gesture has not been forgotten. A little faded, perhaps. “I may have lost my touch a bit”, she admits.

LE JAMBON DOMINICAL D'ARACELI

Tous les dimanches, Juan Antonio, le père d'Araceli, s'enfermait dans la cuisine. Il découpait lentement un jambon *Iberico* en fines tranches en attendant ses invités. « *L'Extramadura* produit le meilleur jambon du monde » se disait-il inlassablement. Araceli et ses soeurs profitaient de ses rares moments d'absence pour entrer dans la cuisine et se régaler de la délicieuse charcuterie. Juan Antonio les chassait en maugréant. « C'est pour les invités. *FUERA!* » Les filles déguerpissaient en riant. Lorsque Araceli a immigré en Belgique, elle a emporté une magnifique pièce de *cerdo iberico*. Le dimanche matin, elle en découpe de fines tranches pour ses visiteurs du dimanche après-midi en se disant « Celui-là, *Padre*, il est pour moi et mes amis. »

DE ZONDAGSHAM VAN ARACELI

Elke zondag trok Juan Antonio, de vader van Araceli, zich terug in de keuken. In afwachting van zijn gasten sneed hij traag een *Iberico*-ham in dunne plakjes. “De Extramadura brengt de beste ham ter wereld voort”, zei hij onvermoeibaar. Araceli en haar zussen profiteerden van zeldzame momenten van verstrooidheid om

de keuken in te sluipen en te smullen van de heerlijke vleeswaren.

Juan Antonio joeg hen al mopperend weg. "Dit is voor de gasten. *FUERA!*" De meisjes maakten zich lachend uit de voeten. Toen Araceli naar België immigreerde, had ze een prachtig stuk *cerdo iberico* bij zich. Op zondagochtend snijdt ze dunne plakjes af voor de bezoekers van die namiddag en zegt daarbij: "Deze, *Padre*, is voor mij en mijn vrienden!"

ARACELI'S SUNDAY HAM

Every Sunday, Juan Antonio, Araceli's father, would lock himself into the kitchen. He slowly cut an *Iberico* ham into thin slices, while awaiting the guests. "The *Extramadura* produces the best ham in the world", he'd repeat tirelessly. Araceli and her sisters took advantage of the rare occasions when he was absent to go into the kitchen and treat themselves to the delicious cold meat. Juan Antonio chased them away grumbling. "It's for the guests. *FUERA!*" The girls scampered off, laughing. When Araceli immigrated to Belgium, she brought with her a magnificent piece of *cerdo iberico*. Sunday mornings she cuts thin slices from it for her Sunday afternoon guests, saying "This one, *Padre*, is for my friends and me".

LE PREMIER FILM DE TÜLIN

Tülin est cinéaste. Elle réalise des films. Son premier, elle l'a tout simplement intitulé « Mon mariage ». C'est bien elle mais ce n'est pas vraiment le sien, on le lui a imposé. La communauté. Les hommes. Comme on a imposé le leur à sa mère, et à sa grand-mère avant elle. Le mariage de Tülin - à l'ambassade car les filles, en Belgique, ne pouvaient se marier si jeunes -, est aujourd'hui dissous. Mais la question restait : « Comment ma mère a-t-elle pu laisser faire ? » Elle a interrogé ces femmes qui l'ont précédée sur la route de ces traditions. Elle en a fait son premier film. Pour elle.

DE EERSTE FILM VAN TÜLIN

Tülin is cineaste. Ze maakt films. De eerste noemde ze gewoonweg "Mijn huwelijk". Het gaat wel degelijk over haar, maar het is niet echt haar huwelijk. Het werd haar opgedrongen. Door de gemeenschap. Door de mannen. Net zoals het haar moeder en grootmoeder vóór haar was opgedrongen. Het huwelijk van Tülin - in de ambassade, want in België mogen meisjes zo jong niet huwen - is ondertussen ontbonden. Maar de vraag bleef: "Hoe kon mijn moeder dit laten gebeuren?" Ze sprak met vrouwen die haar in deze traditie waren voorgegaan. En ze maakte er haar eerste film van. Voor haar.

TÜLIN'S FIRST FILM

Tülin is a filmmaker. She directs films. Her first was entitled simply "My marriage". It's about her alright, but it was not really her marriage, it was forced on her. By the community. By the men. Just as it was for her mother, and for her grand mother before her. Tülin's marriage – performed at the embassy, since in Belgium girls could not marry that young – has now been dissolved. But the question remained: "How could my mother have let them do this to me?" She asked women who preceded her on the path of these traditions. She made that into her first film. For herself.

LE LIVRE D'OLINDA, LE LIVRE D'UNE VIE

Olinda n'a pas été bien longtemps à l'école, dans l'Italie d'avant-guerre. Elle a dû quitter sa montagne pour travailler à Milan. Puis elle s'est mariée avec un homme qui, comme tant d'autres, est parti pour les mines de Belgique. *Per un sacco di carbone*. Il est mort. La silicose. Sa fille chérie aussi. Un accident de voiture. Là elle a failli sombrer, Olinda. Alors elle s'est mise à écrire, elle, qui n'a connu que l'école primaire. Il en est sorti ce livre, rédigé avec une belle écriture bien régulière sur de grandes feuilles quadrillées qu'elle a conservées. Il n'y a que le titre qui n'est pas de sa plume.

HET BOEK VAN OLINDA, EEN LEVENSVERRHAAL

Olinda is niet lang naar school geweest in het vooroorlogse Italië. Ze moest de bergen verlaten om in Milaan te gaan werken. Daarna trouwde ze met een man die, net als vele anderen, naar de Belgische mijnen vertrok. *Per un sacco di carbone*. Hij is dood. Stoflongen. Haar geliefde dochter ook. Een auto-ongeluk. Olinda is bijna aan verdriet ten onder gegaan. Ze is dan beginnen schrijven. Zij, die nooit verder is geraakt dan de lagere school. En daaruit sproot dit boek voort. Geschreven in een mooi, regelmatig handschrift op grote geruite vellen die ze heeft bewaard. Enkel de titel is niet van haar hand.

OLINDA'S BOOK, THE BOOK OF A LIFE

Olinda did not stay in school for very long, growing up in pre-war Italy. She had to leave her mountain to go work in Milan. Then she married a man who, like so many others, left to work in the mines in Belgium. *Per un sacco di carbone*. He died. Silicosis. And so did her beloved daughter. A car accident. At that point, Olinda nearly fell apart. So she began to write, she who had only had a primary school

education. The result was this book, written in a nice, even hand on big pages of graph paper, which she has carefully preserved. Everything but the title is in her handwriting.

LA PHOTO RECOLLÉE ET LA MADONE DE CARLOS

La mère de Carlos regarde par la fenêtre, soucieuse. Elle tient la moitié d'une photo d'elle et de son mari. Il a quitté le village depuis quinze jours. Pour un chantier, a-t-elle dit à ses enfants. Un mois plus tard, elle reçoit par la poste l'autre moitié de la photo. Il a donc réussi, « o Salto », il a passé la frontière. Il est en France. Il ne reviendra pas à Valença do Minho. La maman hésite à le dire aux enfants. Dans un Portugal sous dictature, si l'un deux parlait trop...

Cinq années passent. La mère réunit ses quatre fils et leur annonce qu'ils vont rejoindre leur père en Belgique... pour toujours. Maria, la voisine, remet à chaque garçon une icône de la Madone. « Cela vous protégera les petits ! »

- Ça fait plus de quarante que nous allons tous bien !

DE WEER GELIJMDE FOTO EN DE MADONE VAN CARLOS

Ongerust tuurt Carlos' moeder door het raam. Ze houdt de helft van een foto van haar en haar man in haar handen. Hij verliet het dorp twee weken geleden. Om te gaan werken op een bouwterrein, zo vertelde ze haar kinderen. Een maand later krijgt ze met de post de andere helft van de foto toegestuurd. Het is hem dus gelukt, "o Salto", hij is de grens overgestoken! Hij is in Frankrijk! Hij zal niet meer terugkeren naar Valença do Minho. De moeder aarzelt om het haar kinderen te vertellen. In het dictatoriale Portugal kun je maar best niet te veel zeggen ...

Vijf jaren verstrijken. De moeder roept haar vier zonen bij zich en kondigt aan dat ze naar hun vader in België gaan ... voor altijd! Maria, de buurvrouw, geeft elke jongen een icoon van de Madone. "Zij zal jullie beschermen!"

- We zijn nu veertig jaar verder, en we stellen het prima!

CARLOS' TAPED UP PHOTO AND THE MADONNA

Carlos' mother was anxiously looking out the window. She held one half of a photo of herself and her husband. He had left the village fifteen days before. To work on a construction site, she told her children. A month later, the other half of the photo arrived in the post. So he succeeded – "o salto" [the jump] – he had crossed the border and was in France. He would never return to Valença do Minho. Carlos' mother hesitated to tell her children. In Portugal under the dictatorship, if one talked too much...

Five years passed. One day, the mother gathered her four sons and announced that

they would be going to join their father in Belgium... for good. Their neighbour Maria gave each boy an icon of the Madonna. "She will protect you, my little ones".

- And forty years later, we are all doing fine!

LA TIRELIRE D'EWA

A onze ans, dans son petit village de Plawniowice, Ewa rêve aux contrées exotiques, lointaines.

- Est-ce vrai Dziadek qu'il est interdit de quitter la Pologne ?

- Mais où veux-tu aller ma chérie?

- Voir le monde, aller là où il y a des éléphants, par exemple.

Quelques jours plus tard, le grand-père lui offre une petite tirelire surmontée d'un éléphant en métal.

- Ce n'est pas impossible, mais il te faudra d'abord économiser un peu d'argent.

Ewa a quitté la Pologne communiste comme fille au pair l'été de ses seize ans. Son grand-père faisait la file des journées entières pour qu'Ewa obtienne ses papiers.

Quelques années plus tard elle est revenue en Belgique pour compléter ses études.

Elle y est restée. Toujours polonaise mais aussi belge maintenant. Lors de vacances en Afrique, elle a enfin vu un éléphant en liberté dans la plaine. Si Dziadek voyait ça, songea-elle !

DE SPAARPOT VAN EWA

In het kleine dorpje Plawniowice droomt de elfjarige Ewa van verre, exotische bestemmingen.

- Dziadek, klopt het dat het verboden is om Polen te verlaten?

- Maar waar zou je dan naartoe gaan, liefje?

- De wereld zien. Daar waar de olifanten leven, bijvoorbeeld.

Enkele dagen later schenkt haar grootvader haar een spaarpotje met daarop een metalen olifantje.

- Het is niet onmogelijk, maar je zult eerst wat centjes moeten sparen.

Ewa verliet communistisch Polen als au pair in de zomer dat ze zestien jaar werd.

Haar grootvader stond dagenlang in de rij om Ewa's papieren in orde te maken.

Enkele jaren later keerde ze naar België terug om haar studies te voltooien. En ze is er gebleven. Nog altijd Pools, maar nu ook een Belgische. Tijdens een vakantie in Afrika kreeg ze eindelijk een olifant in het wild te zien. Als Dziadek dát eens kon meemaken, dacht ze.

EWA'S PIGGY BANK

At the age of eleven, in her little village of Plawniowice, Ewa dreamed of distant, exotic lands.

- Is it true, Dziadek, that we are not allowed to leave Poland?

- But where do you want to go, my darling?

- To see the world, to go to places where there are elephants, for instance.

A few days later, the grandfather offered her a little piggy bank with a metal elephant on top.

- It's not impossible, but you would have to save up some money first.

Ewa left Communist Poland as an au pair the summer she turned sixteen. Her grandfather queued up for days on end so Ewa could get her papers. A few years later she returned to Belgium to finish her studies. And she stayed. She is still Polish but now she is also Belgian. While on holiday in Africa, she finally saw an elephant in the wild on the plains. If only Dziadek could see this, she thought!

LA PETITE VALISE DE NICOLAS

En défaisant sa valise lors d'un de ses nombreux voyages en Belgique, Nicolas découvre cette photo de sa fille Cloé, encadrée dans cette petite valise. Il a souri. Des années, plus tard lorsqu'il ouvre sa valise, toujours en Belgique mais cette fois pour y rester, il redécouvre la petite valise. Il a encore souri et a versé une larme. Rien qu'une lui avait fait promettre Cloé.

HET KOFFERTJE VAN NICOLAS

Wanneer hij op een van zijn vele reizen naar België zijn koffer uitpakt, ontdekt Nicolas een foto van zijn dochter Cloé, ingekaderd in dit kleine koffertje. Hij glimlacht. Jaren later, wanneer hij zijn koffer opent, nog steeds in België, maar deze keer om er te blijven, vindt hij het kleine koffertje terug. Hij glimlacht weer en pikt een traan weg. Eentje maar, had Cloé hem doen beloven.

NICOLAS' LITTLE SUITCASE

Unpacking his suitcase on one of his many trips to Belgium, Nicolas came across this framed photo of his daughter Cloé in his little case. He smiled. Years later, when he opened the suitcase again, back in Belgium but this time to stay, he found the little case. He smiled once again, and shed a tear. Just one, as Cloé had made him promise.

LES MÉDAILLES DE VINCENZO, PÈRE DE RENATO

Renato naît en Egypte en 1939 d'un père italien qui y avait fondé une prospère entreprise de construction métallique. Son succès fut couronné de nombreuses médailles dont celle du titre de Bey du Roi Farouk pour des travaux effectués dans les palais royaux. À vingt ans, Renato part en Belgique pour y faire des études d'ingénieur. Il demande les médailles à son père. Il les ramènera avec son diplôme et lui aussi sera entrepreneur au Caire. Mais, sous le régime de Gamal Abdel Nasser, cela n'était plus possible. Il reste alors dans le pays qui l'a accueilli, la Belgique. Vingt ans plus tard, Renato revient en Egypte, pour des vacances avec sa famille belge. Il se rappelle avoir été très choqué par l'état du pays. L'Egypte de son enfance avait disparu.

DE MEDAILLES VAN VINCENZO, VADER VAN RENATO

Renato werd in 1939 in Egypte geboren als zoon van een Italiaanse vader die er een bloeiend metaalconstructiebedrijfje uit de grond had gestampt. Zijn succes werd bekroond met talloze medailles, waarvan die van de titel van Bey van Koning Farouk voor werken die hij in het koninklijk paleis had verricht. Op twintigjarige leeftijd vertrekt Renato naar België om er zijn ingenieursdiploma te gaan behalen. Hij vraagt zijn vader of hij de medailles mag meenemen. Hij brengt ze samen met zijn diploma weer terug naar Egypte en richt in Caïro zijn eigen bedrijfje op. Maar het bewind van Gamal Abdel Nasser dwarsboomt zijn ambitieuze plannen. Hij blijft dan maar in het land dat hem in de armen had gesloten, in België. Twintig jaar later keert Renato terug naar Egypte voor een vakantie met zijn Belgische gezin. Hij herinnert zich nog hoe geschokt hij was toen hij zag hoe zijn land eraan toe was. Het Egypte uit zijn kindertijd was verdwenen.

THE MEDALS OF VINCENZO, THE FATHER OF RENATO

Renato was born in Egypt in 1939 to an Italian father who had set up a successful metal construction company there. His success was rewarded by several medals, including one conferring the title of Bey to King Farouk for the work he did on the royal palaces. At the age of twenty, Renato left for Belgium to study engineering. He asked his father for the medals. He would bring them back with his diploma, and he too would become an entrepreneur in Cairo. But under the regime of Gamal Abdel Nasser, this was no longer possible. So he stayed in the country that had welcomed him, Belgium. Twenty years later, Renato returned to Egypt for holidays with his Belgian family. He remembers having been shocked by the state of the country. The Egypt of his childhood had disappeared.

LE VIOLON DE LA CONSIGNE

Nous ignorons d'où vient ce violon. Il a été retrouvé dans la consigne d'une gare sur le toit d'un casier. Sur l'étui, les étiquettes semblent indiquer l'Ukraine ou peut-être la Russie. Aurait-il servi de modèle pour le tableau de Chagall 'Le violon sur le toit' ?

A-t-il accompagné Ivan Rebroff qui a chanté ce 'violon sur le toit'?

Il a pu tout simplement appartenir à n'importe quelle famille juive de l'Est car 'il est bien sûr plus facile de fuir avec un violon qu'avec un piano' !

DE VIOOL UIT HET BAGAGEDEPOT

We weten niet waar deze viool vandaan komt. Hij werd gevonden op "het dak" van een kastje in het bagagedepot van een station. Op het etui lijken de labels naar Oekraïne of misschien wel Rusland te verwijzen. Zou hij model hebben gestaan voor Chagalls schilderij "De violist op het dak"?

Begeleidde hij Ivan Rebroff, die deze "violist op het dak" had bezongen?

Of misschien behoorde hij gewoon toe aan een anonieme Joodse familie uit het oosten ... Want het is nog altijd gemakkelijker om te vluchten met een viool, dan met een piano!

THE FIDDLE ON THE ROOF

We have no idea where this violin came from. It was found in the baggage area of a railway station. The stickers on the case seem to suggest Ukraine or maybe Russia. Could it have served as a model for the Chagall painting "Le violon sur le toit" ("Fiddler on the Roof")?

Did it perhaps accompany Ivan Rebroff, who sang "Fiddler on the Roof"?

Or did it simply belong to one or other Jewish family from the East, since "it is of course much easier to flee with a violin than with a piano"?

LE LAPIN D'ISABELLE

Isabelle a reçu ce lapin à sa naissance en France. 'Opéré' deux fois à cœur ouvert pour en changer la boîte à musique, le lapin a survécu et l'accompagne depuis vingt ans dans les quatre pays européens où elle a vécu, étudié et travaillé, l'Allemagne, l'Italie, la Suisse et la Belgique. Son mari, rencontré au début de ce périple, est allemand-mexicain. Lorsque leur fils est né en Belgique, Isabelle lui a donné le lapin: avec lui il ne sera jamais perdu, il connaîtra la musique de ses racines et l'histoire de ses parents.

HET KONIJN VAN ISABELLE

Isabelle kreeg dit konijn bij haar geboorte in Frankrijk. Het konijn overleefde twee openhartoperaties om het muziekdoozje te vervangen en vergezelt haar al twintig jaar in de vier Europese landen waar ze heeft gewoond, gestudeerd en gewerkt: Duitsland, Italië, Zwitserland en België. Haar echtgenoot, die ze aan het begin van die zwerftocht ontmoette, is Duits-Mexicaans. Toen hun zoon in België werd geboren, schonk Isabelle hem het konijn. Met dit konijn zal hij nooit dwalen. Hij zal de muziek van zijn roots en de geschiedenis van zijn ouders kennen.

ISABELLE'S RABBIT

Isabelle was given this rabbit when she was born, in France. It underwent “open-heart surgery” twice to change its music box, but the rabbit survived and has been accompanying her for twenty years through the four European countries she has lived, worked and studied in: Germany, Italy, Switzerland and Belgium. Her husband, whom she met at the beginning of that journey, is German-Mexican. When their son was born, in Belgium, Isabelle gave him the rabbit: this way, it will never be lost, he will know the music of his roots and his parents’ story.

L’OURS EN PELUCHE D’EMIR

Sarajevo assiégée. Sous les bombes et les tirs de snipers. Une maman inquiète emmène son petit garçon dans une fuite qui les emmènera en Slovénie, en Hongrie, puis en Belgique. Il ne comprend pas trop ce qui se passe ni à quoi « jouent » les grands, avec son papa qui est soldat. On lui a dit de préparer ses affaires, qu’il part pour un long voyage, avec sa maman. Il peut emmener l’un ou l’autre jouet. Pas trop. Il va falloir les porter, longtemps, à bout de bras. Emir choisit la vieille peluche, sans hésiter. C’est sa plus ancienne amie.

DE KNUFFELBEER VAN EMIR

Sarajevo belegerd. Ten prooi aan bommen en sluipschutters. Een ongeruste moeder neemt haar zoontje mee op een vlucht die hen naar Slovenië in Hongarije, en nadien België zal voeren. Hij begrijpt niet goed wat er allemaal gebeurt en wat de grote mensen “spelen”, met zijn papa die soldaat is. Ze hadden hem opgedragen zijn spullen te pakken, want hij zou samen met zijn moeder op een lange reis vertrekken. Hij mag wat speelgoed meenemen. Maar niet te veel, want hij zou het heel lang in zijn armen moeten dragen. Zonder aarzelen kiest Emir zijn oude knuffeldier. Het is zijn oudste vriend.

EMIR'S TEDDY BEAR

Sarajevo under siege. Under falling bombs and snipers' shots. An anxious mother takes her little boy and flees, first to Slovenia, then to Hungary and finally to Belgium. He doesn't understand what is going on, nor what the grown-ups are "playing" at, what with his father a soldier. He was told to pack his things and that he was going on a long trip with his mom. He could take one or two toys, but not too many. He would have to carry them a long distance. Without hesitating, Emir chose his old stuffed toy. His oldest friend.

LE VIN DE PHILIPPE

Philippe a immigré en Belgique par amour pour Marion qui y avait trouvé un excellent travail dans une formidable boîte de scénographie. Il a chargé l'une de ses valises de bouteilles de Côtes du Rhône soigneusement enveloppées dans ses chandails et ses pantalons. Marion était un peu étonnée. « Mais Marion, je sais qu'on peut acheter du vin en Belgique. Mais celui-ci, c'est ma famille qui le produit. Ce vin, c'est le sang de ma terre et la sueur de mon père. »

DE WIJN VAN PHILIPPE

Philippe immigreerde naar België uit liefde voor Marion, die er een droomjob had gevonden in een leuk bureau voor decorontwerp. Hij vulde een van zijn koffers met flessen uit de Côtes du Rhône, die hij voorzichtig in zijn truien en broeken had gewikkeld. Marion was een beetje verbaasd. "Ja Marion, ik weet dat je in België ook wijn kunt kopen. Maar deze wijn heeft mijn familie gemaakt. Deze wijn is het bloed van mijn geboorteland en het zweet van mijn vader."

PHILIPPE'S WINE

Philippe immigrated to Belgium for the love of Marion, who had found an excellent job here with an outstanding design company. He loaded one of his suitcases down with bottles of Côtes du Rhône, carefully wrapped in his jumpers and trousers. Marion was a bit surprised. "Marion, I know you can buy wine in Belgium. But this wine is the blood of my soil and the sweat of my father's brow."